

Informācija ārstniecības personām par HIV eksprestesta veikšanu

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Kam būtu jāveic HIV eksprestests?

HIV infekcija ir klusi noritoša infekcija. Cilvēks, pats nezinot, var būt inficēts un dzīvot ar šo infekciju daudzus gadus bez nekādiem simptomiem un pazīmēm un tādējādi inficēt citus. Vienīgais veids, kā noskaidrot savu HIV statusu, ir veikt HIV testu. Gluži tāpat kā tiek veiktas citas profilaktiskās veselības pārbaudes, tām būtu jāpievieno arī HIV testa veikšana.

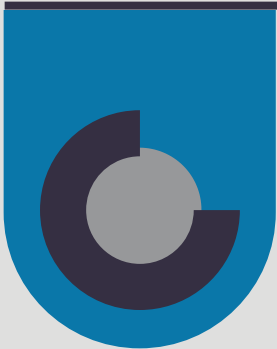
Vismaz vienu reizi savā dzīvē ir rekomendēts veikt HIV testu. Saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas ieteikumiem brīvprātīgas HIV pārbaudes un konsultācijas vismaz reizi gadā jāpiedāvā personām ar paaugstinātu riska uzvedību:

- injicējamo narkotiku lietotājiem,
- komercseksā iesaistītām personām,
- vīriešiem, kuriem dzimumattiecības ar vīriešiem,
- personām, kurām ir gadījuma dzimumkontakti/vairāki dzimumpartneri,
- HIV inficētu personu dzimumpartneriem,
- pacientiem, kuriem diagnosticēta vai ārstēta cita seksuāli transmisīva infekcija, hepatīts vai tuberkuloze,
- ieslodzītajiem vai personām pēc atbrīvošanās no ieslodzījuma vietas.

Pirmstesta un pēctesta konsultācijas

Pirmstesta konsultācija

Konsultācija ir konfidenciāls dialogs starp pacientu un konsultantu, kā mērķis ir sniegt precīzu informāciju par testu un rīcību, saņemot pozitīvu vai negatīvu testa rezultātu. Pirmstesta konsultācija nepieciešama, lai ļautu personai, kura vēlas veikt testēšanu, izdarīt apzinātu izvēli par testa veikšanu. Tās laikā tiek sniegta informācija par testa ilgumu, testa rezultāta nozīmi, tiek precizēti personiskie riski un sniegtas atbildes uz jautājumiem. Pirmstesta konsultācijā svarīga ir detalizēta riska novērtēšana, kas var noteikt saikni starp iespējamo inficēšanās risku un sagaidāmo testa rezultātu. Konsultācijas saturs var mainīties atkarībā no iemesliem, kāpēc tiek veikts HIV tests, kā arī no iegūtās informācijas par riskiem, ko cilvēks izstāsta.

HIV pirmstesta konsultācijas uzdevumi ir:

- novērtēt, vai cilvēks spēj sniegt apzinātu piekrišanu testa veikšanai un saprast tā rezultātu;
- sagatavot cilvēku testa veikšanai (iekļautas testa procedūras) un sniegt informāciju par infekciju slimībām;
- izskaidrot tālākos soļus veselības aprūpes pakalpojumu un atbalsta pakalpojumu saņemšanai HIV infekcijas gadījumā;
- rosināt diskusiju par to, kā tikt galā, uzzinot par inficēšanos ar HIV;
- pārrunāt jautājumus par seksualitāti, attiecībām, iespējamo ar dzimumattiecībām un ar narkotisko vielu lietošanu saistīto riskanto uzvedību, lai palīdzētu saprast savu riskanto uzvedību un novērst inficēšanos.

Pēctesta konsultācija

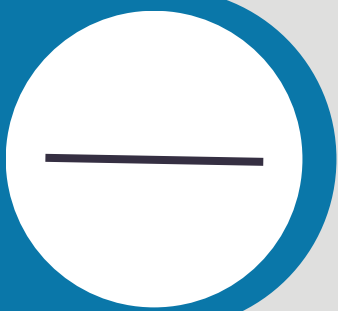
Parasti pēctesta konsultācijas laikā uzmanība tiek pievērsta risku novērtēšanai, lai norādītu personai uz riskiem, kuru dēļ testa rezultāts varētu būt pozitīvs. Savukārt izsniedzot cilvēkam testa rezultātus, tiek pārrunātas arī riska samazināšanas stratēģijas.

Svarīgi atgādināt par “loga periodu” un nepieciešamību veikt HIV testu kontaktpersonām, piem., seksa partnerim/iem.

Pēctesta konsultācijai ir neatņemama testēšanas procesa sastāvdaļa. Ikvienam ir jākonsultē par testa rezultātiem neatkarīgi no saņemtā rezultāta, jo konsultācijas mērķis ir ne tikai palīdzēt saprast un pieņemt sava testa rezultātu, bet arī sniegt nepieciešamo papildu informāciju un, ja nepieciešams, novirzīt citu pakalpojumu saņemšanai.

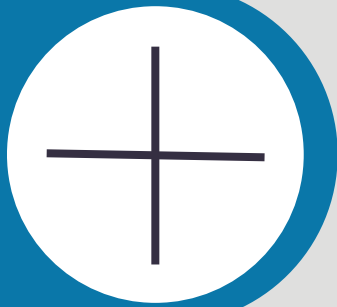
Pēctesta konsultācijā jāpiedāvā arī atbalsts par HIV statusa izpaušanu un jāsniedz precīza informācija par profilakses pasākumiem. Būtiski izskaidrot HIV ārstēšanās ieguvumus, minot par nenosakāmas vīrusa slodzes nozīmi infekcijas nenodošanai tālāk un tālākas infekcijas attīstības profilaksei. Iespējams, persona jākonsultē arī par uzvedības maiņu un risku samazināšanu.

NEGATĪVA (NE-REAKTĪVA) testa rezultāta paziņošana un informācijas sniegšana par “loga periodu”

Personām, kurām ir augsts HIV inficēšanās risks un kuru testa rezultāti ir negatīvi, pēctesta konsultēšanai ir būtiska loma, lai novirzītu

personas uz primārajām profilakses programmām un veicinātu atkārtotu testēšanu. Negatīva testa gadījumā nav jāveic apstiprinošs tests, izņemot, ja persona tikusi testēta pārāk ātri, t. i., pirms antivielu izveidošanās. Tāpēc ir būtiski ieteikt atkārtotu pārbaudi, ja cilvēkam ir bijusi augsta riska uzvedība pēdējo trīs mēnešu laikā saistībā ar HIV, jo periods starp infekciju un antivielu izveidošanos ilgst attiecīgi trīs vai sešus mēnešus (tas ir tā saucamais “loga periods”). Tomēr neatkarīgi no rezultāta vienmēr jāuzsver drošāka narkotiku lietošana un drošākas dzimumattiecības.

POZITĪVA (REAKTĪVA) testa rezultāta paziņošana

Ja tests uzrāda pozitīvu HIV rezultātu, skaidri jānorāda, ka rezultāts ir jāuzskata par “primāri pozitīvu” jeb reaktīvu, un diagnozes apstiprināšanai ir jāveic precīzāks laboratorijas tests (veicot pilnasiņu analīzes).

Nekavējoties jāsniedz emocionāls atbalsts un informācija par citām atbalsta organizācijām, kas būs vajadzīgas HIV pozitīva statusa pieņemšanai un pārvarēšanai.

Ir svarīgi, lai konsultantam būtu pietiekamas iespējas un pieredze, kas palīdzētu izveidot konfidenciālu atmosfēru, ātri izprast vajadzības un sniegtu vispiemērotāko informāciju un atbalstu. Konsultantam jābūt gatavam tikt galā ar krīzes situāciju pozitīvu testa rezultātu gadījumā.

Ir svarīgi uzsvērt, ka HIV ir hroniska slimība un ka ir pieejama valsts apmaksāta ārstēšana uzreiz pēc diagnozes apstiprināšanas.

Ja gadījumā paciente ir grūtniece vai plāno grūtniecību, vai jau atrodas pēcdzemdību periodā, konsultācijā būtu jāiekļauj šāda informācija:

- par potenciālo HIV transmisijas risku jaundzimušajam (HIV vertikālā transmisija);
- par nepieciešamību laikus stāties grūtniecības uzskaitē/apmeklēt ginekologu un saņemt nepieciešamos veselības aprūpes pakalpojumus;
- par iespējamām profilaktiskajiem pasākumiem, lai mazinātu vertikālās transmisijas risku, tai skaitā antiretrovirālās terapijas uzsākšanu un tās ieguvumiem profilakses ziņā;
- par risku inficēt bērnu krūts zīdīšanas laikā un profilaksi;
- par agrīnas HIV diagnostikas priekšrocībām mātei un bērnam;
- par bērnu testēšanu, kuri dzimuši HIV inficētām mātēm, saskaņā ar infektologa norādījumiem;
- par partnera testēšanas veicināšanu/motivēšanu.

Plašāka informācija pieejama šeit:

<https://www.spkc.gov.lv/lv/media/18303/download?attachment>